

ÉVFORDULÓK

Kétszáz éve született Szelestey László költő, politikus

Szelestey László (1821–1875) a nemzeti eszmélés nagy korszakának, a XIX. századnak egyik figyelmünkre méltó közszereplője volt, akiről sem a történelem, sem az irodalomtörténet köreiből nem sokat hallani, legalábbis nem annyit, amennyi érdemei alapján kijárna személyének. A világháló közismert adattára, a Wikipédia magyar változatának meghatározásában elsősorban „*lírikus és népies költő*”, de az összefoglalás még négy más tevékenységet is felsorol személye kapcsán: ügyvédi munkáját, tanfelügyelői feladatkörét, királyi tanácsosi rangját-címét és magyar országgyűlési képviselői tevékenységét. Kiegészítésként mindehhez, említésre érdemes, hogy két évfolyamon át (1857–1859) életben tartotta és Székely Józseffel szerkesztette a *Szépirodalmi Közlönyt*, a kora ízlésvilágának egyik jellemző irányzatát képviselő, ellenzéki hangú lapot.

A költőt, a „*népies lírikus*”-t saját kora, a romantikát kiteljesítő reformkor majd a Világos után újrainduló irodalmi élet jól ismerte, ha irányzatát bírálták is. A halálát követő századfordulón még számontartották,¹ szerepel irodalmi lexikonjainkban, de már a kortárs kritika a petőfieskedők közé sorolta azonban,² s költői tekintélye fokozatosan megkopott. A XX. századi hatkötetes irodalomtörténeti szakkönyv erőteljes kritikusan hangon ítéli meg; munkásságának Petőfit utánzó jellegét emeli ki, az epigonköltők között említi,³ és ez a besorolás él ugyanígy tovább a szakmai kánon megítélésben a XXI. században. Többi elfoglaltsága viszont egy alapos életrajzi vázlatban, akár a fontossági sorrend felbontásával, gazdag élete mellékvonulataként, egy későbbi alapos, részletesebb elemzésben pontosabban kiadhatja életútjának mind költészetével összefonódó, mind attól eltávolodó vonulatát, vonatkozásait is. Valójában egy elkötelezett, a nemzeti érzelmű közéleti szereplő társadalmi tevékenységét művészettel kiegészítő költői szerep, valamint romantikus-népies költészet az övé.

Szelestey László életútja ötvennégy évet ölel fel. A Vas megyei Uraiújfaluban jómódú családba született két évszázada, 1821. szeptember 14-én. Élete első éveit minden valószínűség szerint a faluban, illetve a szomszéd településen, Szentivánfán töltötte. Húsz-harminc kilométeres körzetben mozoghatott, többnyire a nagy család, a rokonság, és a barátok körében, vendégként, rokonként. Saját birtokaik egyike az uraiújfalusi volt egy udvarházzal, amely ma is áll. A kúria utcai oldalán felújított emléktábla őrzi hírét. Földbirtokos és orvos apja a történelmi család adatai szerint: Szelestey Sándor (1790-es évek?–1866) Vas megyei; édesanyja, Keresztényi Katalin (1788–1861) zalai származású volt. Második férje oldalán

1 *Esztergályos Ágoston*: Szelestey László élete, politikai és irodalmi működése. Nagy-Kanizsa, 1896; *Mikulics Károly*: Szelestey László élete és irodalmi munkássága. Trencsén, 1901.

2 Arany János, Erdélyi János, Gyulai Pál fogalmazott meg élés kritikát az epigonokkal szemben; Szelesteynek *Kemenesi cimbalom* című, sok ezer példányban megjelent verskötetét is támadták.

3 A magyar irodalom története 1849-től 1905-ig. Szerk.: *Sőtér István*. Akadémiai Kiadó, Bp., 1965. 176.

A költő szülőháza az 1960-as években (<http://uraiujfalu.hu/hu/uraiujfalu/hires-szuloitek1>)

nyolc éves lehetett, amikor latint kezdett tanulni a szomszéd falu, Vámoscsalád plébánosától. Kortársainál mindenképpen sokkal változatosabb előképzettségű gyermek volt. Szülei Kőszegre küldték tanulni. Onnan került Sopronba, Szombathelyre, végül Győrbe, ahol jogot tanult. Első versei alig tizennyolc éves korában, 1839-ben jelentek meg a *Társalkodóban*.

Ügyvédi gyakornokoskodása idején egy soproni megyei bálon ismerkedett meg Igmándy Magdolnával, az iklanberényi földesúr lányával. Miután összeházasodtak, a hozományul kapott iklanberényi birtokra költözött asszonyával, ahol nagyon boldog heteket töltöttek.⁵ Igmándy Magdolna művelt hölgy volt, írással is foglalkozott, verseit Madeline néven a *Hölgyfutár* közölte. Férjének, az 1848-as forradalom előtti évek fiatal költőjének szerepvállalása több vonatkozásban rokon a Petőfiével; Szelestey is bekapcsolódott a forradalomba és szabadságharcba a nemzetőrség tisztjeként, amikor megsebesült, visszavonult szülőfalujába. Alig négy év elteltével meghalt fiatal felesége, 1854-ben özvegyen maradt. Hónapokra magányosságba vonult vissza, alig tartott kapcsolatot a külvilággal. Csak a hozzá legközelebb állók zavarhatták a fájdalomba zárkózott költőt. Deák Ferencnek sikerül rávennie, hogy meglátogassa, és nála töltsön el két hetet, írja a már idézett családi kronológia krónikása, Szelestey P. (Polgár) Attila. Azután felköltözött Pestre, a formálódó fővárosba. Életének ezt a korszakát több művének a köteté szerkesztése és megjelentetése jellemzi.

Első kötetét (*Érzelemvirágok*. Szombathely, 1842) tíz év késéssel követi az *Összes költeményei* (Pest, 1852), majd ezután évente sorra egy-egy verseskötet: a *Kemenesi cimbalom* (Pest, 1853), a *Falu pacsirtája* (Pest, 1854), a *Tündérvilág* (Pest, 1855). A következő mű egy olyan tematikus antológia, amelyet csak egybeszerkesztett, a *Huszárok könyve* (Pest, 1858). Különálló versekből összeállított kötet a *Pásztorórák* (Pest, 1859), majd élete utolsó, egyben fő műve következett: az *Egy rab álmai* (börtönéveit megörökítő „versnapló”, Pest, 1867). Pesten részt vett a családi köntösben megjelenő, évről évre kibontakozó társasági-társadalmi életben; a nemesi családok teadélutánjain, így kora szellemi arisztokráciájával is folyamatos volt a kapcsolata. Innen lehet valószínűleg eredeztetni szerepét az Almási–Nedeczky-féle császárelenes összeesküvésben. Ebben a körben ismerhette meg későbbi második feleségét, Bocskák Annát.

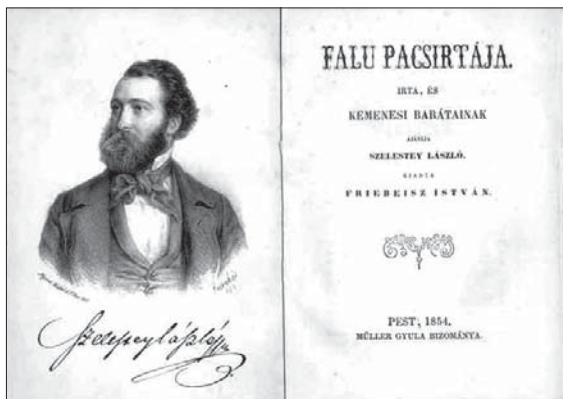
4 www.szelesteyfamilia.hu

5 www.szelesteyfamilia.hu

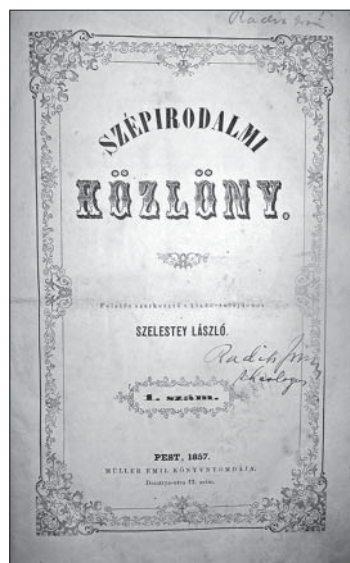
Az 1850-es években a megbénított-bé-
nult magyar kulturális közélet élesztésé-
nek első próbálkozásai a napi- és hetila-
pok. A közérdeklődést kielégítő sajtó, a
kulturális igényű folyóirat-irodalom las-
sú egymásutánban bontakozik ki. Ebbe
a másfél évtizedes sorba illeszkedik
1857-től a *Szépirodalmi Közlöny*, amely
kezdetben hetente kétszer, később egyre
ritkább időközökben jelent meg. Fény-
korában 1700 előfizetőt ért el, ezek szá-
ma azután teljesen leapadt, a ráfizetési
vállalkozást 1859 májusában be kellett
szüntetni.⁶

1864-et írtak, amikor a kényszerura-
lom alatti legnagyobb méretű titkos
mozgalom, az Almásy–Nedeczky-összeesküvés gyanúsított-
jaként, több más közéleti szereplővel együtt elfogták, rész-
vétellel gyanúsították, s bizonyítékok hiánya ellenére három
év fogságban tartották. Az összeesküvőket a három fővád-
lottal, Almásyval, Nedeczkyvel és Beniczkyvel szinte egy
időben, azonnal letartóztatták, a pesti Károly-kaszárnyába
börtönözték be mindannyiukat, olvasható a Beniczky-élet-
rajzban.⁷ Közülük egyedül Asbóth tett olyan vallomást,
amely a többiekre nézve terhelő volt, egyébként egyik letar-
tóztatottnál sem találtak bűnrészességre utaló használható
adatokat, ellenük felhozható bizonyító anyagot. Asbóth La-
josról jóval később, évtizedek elteltével, a XX. század elején
derült ki, hogy a társaságba beépített besúgó volt, ráadásul az
egyik legfontosabb szerepkörrel. Elfogatásuk után Szelesteyt
a pesti Újépületbe zárták, majd Olmützbe, Theresienstadtbba
vitték; 1867-ben szabadult, a kiegyezés egyik következménye-
ként nyerte el szabadságát.

A börtönkorszaknak verseit jelentette meg az *Egy rab ál-
mai* című kötetében. *Előszavát* maga Szelestey írta, prózában.
A versben megfogalmazott *Bevezetés* éjjeli elfogatását rajzolja
meg, majd öt különböző hosszúságú és tagolású verses feje-
zet részletezi a börtönményeket. A IV. fejezet, a *Naplójegy-
zetek* a rimes részek leghosszabbika és legfurcsábbika egyben. Eljárása a korban szokatlan
lehetett; a fogság részletekbe menő aprólékos megrajzolása számos kis életképszerű elem-
ből alakul benne egészzé. A művek többnyire úgy érnek véget, hogy szintén versebe szedett
megjegyzések követik őket. (Mintha egy színdarabban a rendező utasításait olvasnánk.)
Ezek a versekkel összehangban álló „ráadások” a fogoly érzelmi megnyilvánulásaiaként, re-
flexióiként a külvilág reakcióit szűrnek le, emelik be a szövegbe.

*Szelestey László egyik művének címlapja
és az abban szereplő arcképe*

*A Szépirodalmi Közlöny
1. számának címlapja*

6 A magyar sajtó története. II/1. 1848–1867. Főszerk.: Szabolcsi Miklós. Akadémiai Kiadó, Bp., 1985. 441–442.

7 [https://hu.wikipedia.org/wiki/Beniczy_Lajos_\(ezredes\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Beniczy_Lajos_(ezredes))

Hosszabb elemzés helyett talán egy vers, a ciklus első részlete, a *Procedur* is elég, hogy jelzésértékkel a börtönélményekről, az értelmetlenül, ok nélkül zárva tartott fogoly érzéseiről beszámoljon. Szelestey így vázolja föl bezárása indokát: „*S mi történt? [...] Vártam várdogáltam én / Egy éven át míg a bírák / Neki gyürköztek és vétségemet / Enmagamtól tudakolák.*” Rabsága fájó emlékei – a szabadulás és kimondhatásuk által a gyógyulás lépcsőfokaiként – kötetben még 1867-ben (!) megjelentek Pesten. A mű, melyet politikai töltete következtében szívesen olvastak, csak erősítette szerzője országos hírnevét.

Közben a körmendi választókerület országgyűlési képviselője lett, őt küldték a parlamentbe. Majd a vallás- és közoktatásügyi miniszter, báró Eötvös József tanfelügyelővé nevezte ki. Igaz, pártfogója halála után a következő miniszterrel, Pauler Tivadarral személyes ellentétek miatt (miután feljebbvalóját, miniszterét nyilvánosan bírálta) távozott tanfelügyelői munkaköréből.⁸ 1872-ben kezdődő második házassága Bocskák Annával alig három évet ért meg, mert „*egy agylob férfikora teljében, a rendkívül szép alaku, daliás férfit hirtelen megölte.*”⁹ Betegsége 1875. szeptember 7-én vetett véget életének. A Kerepesi úti temetőbe temették, de sírja ma már az Új köztemetőben található, egy későbbi temetőrendezés következtében.

Szelestey László saját korában közismert költő volt, aki a műdalok világában nyomot hagyott. Néhány versét megzenésítették, népies alkotásai közül több is országosan elterjedt. Talán a legismertebbek: *Ez az én szeretőm vagy a Balatonon jár a hajó* („*Balatonon jár a hajó, / A lány menyecskének való. / Szerelem az evezője. / Fejkötő a kikötője.*”).

„*Buzgó, lelkes, szókimondó hazafi volt, ki senki szép szeméért nem engedett akár a maga, akár a nemzet igazából. Tele volt túzzal, lelkesedéssel, mindaz iránt, ami magyar.*” (Vadász Norbert, premontrei főgimnáziumi tanár¹⁰) A jó szándékú, elfogult jellemzés mögül kibukkan, mint bújócskában a kíváncsi gyermekarc, a Dunántúl szülöttének elismerése, és megmutatkozik a mindenkori dunántúliak főhajtása a vidék szülötte, költője iránt.

Lengyel Ferenc

HÍREK

Megnyílt a Bessenyei György Emlékház a bihari Bakonszegen. Bessenyei György költő, író, magyar királyi testőr felújított bakonszegi emlékházában 2021. október 15-től fogadták az első csoportokat. A felvilágosodás kalandos életű képviselője 1787-től haláláig élt a nádfedeles lakóházban, ahol a Petőfi Irodalmi Múzeum *Kontrasztok – Szemléljük az eget és a mélységeket* címmel rendezett be állandó kiállítást. Az emlékezetkultúrának egy Bessenyei-adatbázis is része lesz. [...] (Gurzó K. Enikő. Magyar Nemzet, 2021. okt. 26.)

⁸ https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_S/Szelestey_Laszlo_1821_1875.xml

⁹ Vasárnapi Újság 1875. szept. 19., címlapi nekrológ, 594.

¹⁰ http://www.vasidigitkonyvtar.hu/vasidigiportal/image/vdkweb/vm_magyarirodalomban/magyarirodalom.html